

Από τη ΜΑΡΙΑ ΜΑΡΑΓΚΟΥ

Ταυτότητες σωμάτων

Πολλές φορές αναρωτιόμαστε τι είναι αυτό που κάνει τους Κύπριους καλλιτέχνες τόσο ιδιαίτερους. Και πώς γίνεται ένας επιμελητής που σέβεται τη δουλειά του να περιλαμβάνει πάντα στις εκθέσεις του καλλιτέχνες γεννημένους σ' αυτό το νησί. Σίγουρα τα πράγματα δεν έχουν μεταφυσικές ερμηνείες, όσο και αν ο τόπος ιστορικά φορτίζει και ανανεώνει μια παράδοση. Το γεγονός ότι η εγγλέζικη κατοχή δημιούργησε (μαζί με τα δεινά) ένα είδος κοσμοπολιτισμού, νωρίτερα από την υπόλοιπη Ελλάδα, ότι οι Κύπριοι καλλιτέχνες ταξίδευαν και σπούδαζαν στο Λονδίνο ακόμη και αν είχαν ολοκληρώσει τις βασικές τους ακαδημαϊκές γνώσεις στη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας, πρέπει να λειτουργήσει με έναν τρόπο. Από την άλλη, το υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού της Κύπρου κάνει μια πολύ σοβαρή συνεπή δουλειά στον σύγχρονο πολιτισμό, ενισχύοντας και στηρίζοντας την προσπάθεια, με τρόπο ώστε ο Κύπριος καλλιτέχνης να μη νιώθει τη μιζέρια των επιλογών του, να δουλέψει εκτός εμπορικού πλαισίου.

Αλλά αν η θετική επίδραση των παραπάνω αφορά καλλιτέχνες της γενιάς της Μαρίας Δοϊζίδου, του Σάββα Χριστοδουλίδη, του Νίκου Χαλαμπίδη, του Αντρέα Σάββα ή της Γιούλας Χατζηγεωργίου, υπάρχει ένα βαρύ παρελθόν της τέχνης των σύγχρονων Κυπρίων που φέρει το όνομα Αγγελος Μακρίδης.

Στην Αθήνα τον έχουμε δει λίγο έως ελάχιστα. Το όνομά του μάς είναι γνωστό, λειτουργεί και λίγο ως μύθος, η δουλειά του ωστόσο στο σύνολό της είναι από εκείνες που γράφουν, όχι μόνο σε εθνικό, αλλά σε διεθνές επίπεδο.

Είδα πρόσφατα μια μεγάλη έκθεση του καλλιτέχνη, εντελώς συμπτωματικά, στη Λευκωσία. Ένα σύντομο ταξίδι στην Κύπρο, ένα τριήμερο για τη Σαλαμίνα, την Αμμόχωστο, τη Χοιροκοιτία και τα ψηφιδωτά της Πάφου, ταξίδι από εκείνα που μας δημιουργούν ανάταση αλλά και μας δημιουργούν θλίψη για τους γνωστούς λόγους που προσδιορίζουν τα συναισθήματά μας.

Στη Λευκωσία, λοιπόν, τυχαία έμαθα ότι εγκαινιάζεται το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης της Κύπρου με την έκθεση του Αγγελου Μακρίδη σε επιμέλεια του Σάββα Χριστοδουλίδη. Για μουσείο, ακριβώς, δεν μου κάνει ο χώρος, ούτε και η επωνυμία του που δημιουργεί σύγχυση σε όσους γνωρίζουν ότι η Κύπρος ετοιμάζει εκτός από Σχολή Καλών Τεχνών και Μουσείο για τη σύγχρονη τέχνη. Λύθηκε η απορία, αφού η επωνυμία και η επιλο-

«Κλουβί με πέλεκυ» (αριστερά) και «ενυδρείο» (δεξιά). Δύο από τα έργα του Αγγελου Μακρίδη

Η έκθεση του σημαντικού Κύπριου δημιουργού Αγγελου Μακρίδη στη Λευκωσία, στον χώρο Omikron gallery, έως το τέλος Δεκεμβρίου.

γή του χώρου έγιναν από τον Κύπριο συλλέκτη Νίκο Πατίχη, ο οποίος ανέλαβε το βάρος της οργάνωσής του σε ιδιωτικό επίπεδο. Και ξεκίνησε με την έκθεση του Αγγελου Μακρίδη.

Η δουλειά του καλλιτέχνη –αποσπασματικά μάς είναι γνωστή στο πλαίσιο ομαδικών εκθέσεων Κυπρίων, κυρίως, καλλιτεχνών στην Αθήνα– αναφέρεται στη γλυπτική (μαθητής του Θανάση Απάρη), η οποία εξελίχθηκε από τη δεκαετία του 1960 σε μια εννοιολογική τέχνη με έντονη εμπλοκή της φόρμας του σώματος.

Το ενδιαφέρον του Μακρίδη βρίσκεται στο μεταίχμιο της γραφής του σώματος και των αποσπασμάτων του και στο στοχασμό που παράγει το σώμα, ως έγκλειστο, κακοποιημένο ή ευτυχημένο.

Η δουλειά, στο σύνολό της, μιλά για τον χρόνο, ως αναφορά ακινησίας και ησυχίας θανάτου. Με έντονο το τραγικό στοιχείο αυτής της ησυχίας αλλά και με ένα σκωπτικό χιούμορ, ενίοτε, ένα υποφώσκοντα σουρεαλισμό αντιπαράθετε στοιχεία πρωτόγονα, πέτρες για παράδειγμα ή εργαλεία στις μορφές που οργανώνονται με κάθε είδους υλικά.

Θα πρέπει, αξιολογώντας κανείς τη συγκεκριμένη δουλειά στο εύρος και του παρελθόντος της, να παρατηρήσει ότι ο καλλιτέχνης, γεννημένος το

1942, παραμένει από τους πρωτοπόρους της ευρωπαϊκής εννοιολογικής τέχνης.

Το μαστούνη, η σκάλα, τα παπούτσια, τοτέμ ενός πολιτισμού και μιας λογικής υπό αναίρεση, βρίσκονται παντού, ενώ το πορτρέτο μπορεί να παράγεται σε ένα κομμάτι ύφασμα με πτυχή και να προσδιορίζει το τραγικό με την αρχαιοελληνική σημασία του όρου.

Θα μπορούσαμε να μιλάμε για το έργο του Αγγελου Μακρίδη για πολύ, ωστόσο νομίζω ότι πρόκειται για δουλειά της μεγάλης σιωπής.

Ανήκει στο είδος που το κατατάσσουμε στο κομμάτι του πρώιμου εννοιολογικού, ενώ στην ουσία ο χρόνος του είναι το απώτατο παρελθόν. Μπορεί να ιδωθεί με τους όρους της σύγχρονης φιλοσοφίας, μπορεί να ιδωθεί και με τους όρους των αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων και ποιητών. Τα σώματα, όπως τα βλέπουμε στον Μακρίδη, μένουν στις χειρονομίες και τις στάσεις τις οποίες περιγράφει ο Ομηρος όταν μας μιλά για το βάθος των οντολογικών ζητημάτων και του ανθρώπινου όντος. Ένα άλ-

λο ζήτημα που με συγκίνησε είναι ο ρόλος του καλού καλλιτέχνη Σάββα Χριστοδουλίδη απέναντι στην έκθεση του συναδέλφου του και το βλέμμα στα έργα του, αναλαμβάνοντας μαζί με τον συλλέκτη τον ρόλο του επιμελητή. ✖

«Ενδοσκόπηση», μπρούντζος, πέτρα, κάκτος, του Αγγ. Μακρίδη

ΕΔΩ ΚΙ ΕΚΕΙ

ΚΑΛΗ επιτυχία στον νέο πρόταξη της ΑΣΚΤ, Γιώργο Χαρβαλιά.

ΕΚΑΤΟ χρόνια από τη γέννηση του δασκάλου της Ιστορίας της Τέχνης στην ΑΣΚΤ και συγγραφέα Παντελή Πρεβελάκη, γιορτάζονται σήμερα το απόγευμα (18.30) από το Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής, τον σύλλογο Ρεθυμνίων Αττικής «Το Αρκάδι» και τον Σύνδεσμο Κρητών Επισημόνων, στο αμφιθέατρο του Μεγάρου «Β. Καρατζά» στην οδό Αιόλου 82-84.

ΓΙΟΤΙΝΕΣ εκθέσεις με τους Ευρωπαίους δασκάλους της μεγάλης τέχνης στα μουσεία. Θρησκευτικά έργα της ισπανικής ζωγραφικής και γλυπτικής του χρυσού (17ου αιώνα) συγκεντρώθηκαν στην Εθνική Πινακοθήκη του Λονδίνου έως τις 10 Ιανουαρίου. Εδώ, ο υποβλητικός φωτισμός και η σκηνοθετημένη μυσταγωγία δημιουργούν το περιβάλλον για τον Βελάσκειθ και τον Θουρμπαράν.

ΟΧΡΥΣΟΣ αιώνας της ολλανδικής ζωγραφικής με την έκθεση «Από τον Ρέμπραντ στον Βερμέρ» στην υπέροχη έκθεση του Παρισίου, παραμένει έως τον Φεβρουάριο. Η ανακαίνιση του Rijkmuseum του Αμστερνταμ συνδυάζεται με δάνεια των έργων των μόνιμων συλλογών. Και μην ξεχνάτε την έκθεση του Γκάσπαρ Ντάβιντ Φρίντριχ που γνωρίζει την αφοσίωση των σύγχρονων καλλιτεχνών δύο αιώνες από τον θάνατό του, στη Στοκχόλμη.

ΑΓΕΝΕΙΣ και καχύποπτοι οι Νεοϋορκέζοι μεγαλοδημοσιογράφοι της τέχνης στον τρόπο που αντιμετωπίζουν τον κύριο Δάκη Ιωάννου, τη συλλογή του και τον επιμελητή του, Τζεφ Κουβς.

ΑΝΤΙΘΕΤΑ, μόνο εγκωμιαστικά διαβάζουμε στον λονδρέζικο Τύπο για την έκθεση της συλλογής του κυρίου Δασκαλόπουλου στη WhiteChappel. Οι Έλληνες και Ελληνοκύπριοι συλλέκτες δοκιμάζουν τις αντοχές των συλλογών τους και μέσω των συλλογών το status τους στην αλλοδαπή.

ΑΛΛΕΣ αγωνίες και αυτές, στον βωμό του πάθους για την τέχνη.